

ja mellett kell megtalálnia magát. Féltékenység a nagyobb testvér iránt, önállósodási vágy az anyával szemben, az apa hiánya, ismert gondjai lehetnek ezek egy kiskamasznak.

A színházi jelenetek, amelyekbe hol bevonják a gyerekeket, hol felkínálják számukra a színészek instruálásának lehetőségét, illetve az ezeket megelőző, megszakító, követő megbeszélések, játékok a történet legfontosabb, legproblematikusabb pontjaira koncentrálnak. A gyerekektől így kapott visszajelzések alakítják is a történetet: Peti szobájának vagy a dobozában található kincseknek a bemutatása; mi járhat Peti fejében, és milyen válaszokat lehet adni a kérdéseire; csúfolják-e őt az iskolában; miért nem tud beszélgetni az édesanyjával, s mit kellene az anyának tennie, hogy szót értsen a fiával stb.

A darab megoldása nagyon erős, s első látásra szintén komoly kérdéseket vet fel. A történelmi tényeket ismerve nem várható más, mint László halála, ami a pszichoanalízisen tréningezett felnőtt néző számára hajmeresztő, hisz Peti gyakorlatilag a halálba küldi a bátyját a képzeletében. A 11 éves néző viszont még szerencsére nem olvasott Freudot, s ezért teljesen tisztán és őszintén tudja elfogadni ezt a megoldást, főleg azért, mert a végén nagyon jó a feloldás, az utolsó játék a gyerekekkel. Petinek meg kell írnia levélben, naplóként, vagy valamilyen más írásos formában, hogy mi történt, mi zajlott le a képzeletében, és ez hogyan hatott a hétköznapijaira, az életére. A kiscsoportos munka azt is jelzi a gyerekek számára, hogy többféle megoldás létezik ugyanabban a helyzetben. Az előadás során többször van rá lehetőségük a gyerekeknek, hogy formáljanak a történeten, itt azonban kimondottan ők alakíthatják a végét. Lezárhatják saját maguk számára megnyugtatóan, vagy nyitva is hagyhatják a problémát. Ezen az előadáson a gyerekek feloldották a feszültséget, Peti változott, jobb lett a viszonya az anyjával, az apjához is közelebb került, és elkezdte felállítani saját élete szabályait.

Mindenezek után, a foglalkozás vezetőjének, *Lipták Ildikónak* a búcsúmondata nem egyszerű rutinmondatnak hangzik csupán: „Többet tudtam meg így Petiről és a történetéről, mintha csak a színházi jeleneteket magukban játszottuk volna.”

Fivérek

részletek a foglalkozáshoz készült segédletből⁹

A program színházi jeleneteinek és eseményeinek sora

Beszélgetés a díszletről.

Éjszaka. Peti villanyoltás után a szobájában próbálgatja új játékait. Különös hangokat hall és furcsa képeket lát. Képzeli...

A jelenet értelmezése, Peti titkos dobozában megtekintése. Kiscsoportokban kitaláljuk a tárgyak (madártoll, egzotikus termés, kavics) történetét. Ezeket a történeteket a színész-dramatanárok – mint Peti – eljátsszák a gyerekeknek.

Peti hazajön az iskolából. Egyedül van a szobájában. Ismét hallja a furcsa hangokat. Anya keresi őt, elbújik. Megtalálják, hívják ebédelni, de nem megy. Anya kikutatja a táskáját. Talál benne egy rozsdás vaskarikát, kidobja. Peti kérdésekre sem válaszol, majd mikor Anya kimegy, a karikát kiveszi a szemétből.

Amikor ismét egyedül marad, a semmiből egy alak terem a szobájában: egy lány. Valami megbízatásról beszél, ami a vaskarikával függ össze. El kell juttatnia valahová.

A lányt poroszlók üldözik. Egyikük a nyomába ered, a másik pedig Petit kezdi vallatni. A koronát keresik... Anya jön be a szobába. Mérgező, amiért Peti nem jött ebédelni. Eközben tart Peti kínvallatása, de Anya mit sem vesz észre mindebből.

Peti Lacival, a bátyjával szeretne beszélni. Be is jön, de azért, mert a telefonját keresi. Peti megmutatja neki a koronát, de Laci nem érti, mit akar ezzel.

Ismét Peti képzeletében vagyunk: egy öreg- és egy fiatalasszony számol el egymással a piac után. A fiatal becsapja az öregot. Garai nádor érkezik, aki a jussát követeli a vásár után. Durván bánik az öregasszonnyal, de Peti megmen-ti őt. Anya jön be, a feszültség tovább nő kettejük között. Mikor kimegy, Peti eltorlaszolja az ajtót. A szobában szét-

⁹ A Kerekasztal társulata egy rövid emlékeztető anyaggal és néhány – dramatikus formákra épülő – ötlettel igyekszik segíteni a pedagógusok és az osztályok foglalkozást követő feldolgozó munkáját.

szórt tárgyak közül néhányat kiválaszt, azokat a szoba három pontján helyezi el. Olyan ez, mint egy válaszút (bukósisak, játékgyű, pénztárca).

Kiscsoportos munka követi ezt a részt. Azon gondolkozunk a gyerekekkel, milyen összefüggés van a valós történetek és a képzelet között. Elgondolkozunk rajta, vajon milyen kalandok várnak Petire, ha az egyik, milyenek, ha a másik vagy a harmadik utat választja. Mit jelenthetnek ezek a tárgyak? Kitalálunk egy-egy kalandot és eljátsszuk – milyen nélkülözhetetlen tudásra, tapasztalatra tesz szert az utak során, amelyek segítik őt abban, hogy megvalósítsa küldetését. (A csoportok megosztóznak a tárgyakon.)

Peti szobája üresnek látszik. Anya telefonon beszél Apával, aki Petit kéri. Anya próbál bejönni, de nehezen bír az ajtó elé tolt asztal miatt. Nem találja Petit, közben Apával veszekedni kezdenek. Megtudjuk, hogy az apuka négyezer kilométerre van. Eközben belép Laci is. Miután Anya letette a telefont, üzenet érkezik apától. Anya és Laci megbeszéli, hogy annak tartalmát nem mondják el Petinek (hogy ne élje bele magát). Laci kimegy.

Az előadást megszakítva az Anya (szerepben) kifordul a gyerekekhez, hogy segítsenek megérteni neki, miért nem beszél vele a fia, mit jelentsen ez a furcsa viselkedés, mit tehet ő, hogy ne így legyen. Tanácsot kér, mit tegyen, hogy másképp legyen. Kimegy. Ezután tovább folytatódik az előadás.

A telefont ott felejtik az ágyon. A polc mögül előbújó Peti nem olvassa el az üzenetet, hanem kirakja a telefont a folyosóra.

A „falból” ismét előbukkan a már ismert öregasszony. Aztán egy fiatal is feltűnik. Peti elmondja az öregnek, milyen nehezen boldogul a koronával. A fiatal ki akarja csalni Petitól a tárgyat. Ő elbizonytalanodik, de végül nem adja. Kitéleződik a helyzet közte és a koronára pályázó nő között. Peti az igazságot keresi. A nő megátkozta őt: mostantól nem tud hazudni. „Meg van jelölve.”

Anya lép be a szobába. Peti az ajtó mögé áll, akár láthatná is őt, de nem veszi észre. Mégis beszél hozzá. Azt várják, hogy Peti végre előjön, szoba áll az anyukájával. Az anya azokat az ötleteket is beveti, amelyeket az imént a gyerekek javasoltak neki. Úgy tűnik, a fiú még nem készült fel arra, hogy ő is nyisson: nem jön elő, nem szólal meg. Anya dühében azzal bünteti meg, amit Peti magának választott: nem jöhet ki a szobájából, míg nem beszél.

Miután Anya kimegy, Peti szemmel láthatóan nagyon rosszul érzi magát.

Három manószzerű fura alak tűnik elő. Peti tőlük tudja meg, hogy „bátyja a siralomházban van, kivégzésre várva”.

Laci jön be a szobába. Végre megpróbálja megérteni Petit, beszélget vele. Anya érkezik, megöleli Petit, akinek ez már nem esik nehezére. Eközben elképzeli, mintha ők lennének Hunyadi László, Szilágyi Erzsébet és Hunyadi Mátyás a siralomházban. Látja maga előtt László kivégzését.

Lefekszik. Laci és Anya kimennek. Peti Anya után szól, beszél vele pár mondatot, majd elalszik. A koronát a kincses dobozába teszi.

Írásos és más reflektív munkaformák során összegezzük a gyerekek véleményét – Peti szemszögéből.

Ajánlott tevékenységek a foglalkozást követő feldolgozó munkához

„A hatékonyság érdekében javasoljuk, hogy az általunk ajánlott tevékenységekből válogatva kb. (és legalább) 3x20 percet foglalkozzanak a témával. Ennek időbeosztását (gyakoriságát) Önre bizzuk. Az osztály érdeklődését, figyelmének irányát követve természetesen az ajánlottaktól teljesen eltérő munkaformákat is választhatók –, külön megköszönjük, ha ezeket az ötleteket is megosztja velünk! (...) A következőkben olyan munkaformákat ismertetünk, amelyek a foglalkozás egy-egy momentumának továbbgondolására ösztönözhetik a gyerekeket.”

Közös és egyéni rajzolás, beszélgetés

A tanár csomagolópapírt vesz elő. Olyan helyre teszi, ahol mindenki jól láthatja, pl. a körben ülő gyerekek közé, középre vagy frontális térben a táblára (létszám- és teremviszonyoktól függően). Felidézi, milyen is volt Peti szobája. Elhelyezi rajta az előre megrajzolt bútorokat vagy ott helyben rajzolja oda azokat: ágyat, asztalt, széket, sarokpolcot, szemetest, játéktartó vödröt, iskolatáskát. Végül (kicsit titkosabban) Peti titkos dobozát. Közben beszélgetést kezdeményez arról, hogy milyen tárgyak hiányoznak Peti szobájából: mik azok, amikre szüksége lehet Petinek a továbbiakban. Melyek azok a holmik, amik továbbra is életben tartják izgalmas gondolatait, de azért a hétköznapokban

is segítik a boldogulását? Ehhez kis papírokat kapnak a gyerekek és lerajzolják a kitalált tárgyakat. Az egyéni munka végeztével, egyesével elhelyezik a szoba alaprajzán a tárgyakat (egy helyre több dolog is kerülhet), miközben azt is elmondják, hogy mit adnának Petinek.

Játék a „koronával”, gondolatkövetés

Ez alkalomra érdemes egy erősen stilizált, koronaszerű tárgyat magunkkal hozni. Akár az ismert karton-korona is lehet, de formájában inkább emlékeztessen Peti vaskarikájára, mint egy valódira! Emlékezzünk vissza, mi lett a korona sorsa a közös mese-befejezésünkben! Mire használja tulajdonosa (amennyiben egy emberhez került)? Miért van rá szüksége? Mit jelent neki? És mit jelent azoknak, akik látják? Ezzel kapcsolatos gondolatainkat fogalmazzuk meg egyes szám első személyben úgy, hogy akinek ötlete van, az kézbe vehesse a koronát, és úgy mondja el a többieknek. Segíthet ebben a kötött mondatkezdés, pl.: „Ha én viselném ezt a koronát...” „Mióta ezt a koronát viselem...”; „Ha a korona a fejemen van...”; vagy: „Aki ezt a koronát hordja, annak az a feladata, hogy...”

Találjunk ki helyzeteket, amelyekben különösen jól jön majd a korona viselőjének, hogy nemcsak viseli, de használni is tudja a koronát ill. a vele járó hatalmat! Dramatikus formák alkalmazása terén járatos osztályokban ezekre egész- vagy kiscsoportos improvizációkat is készíthetünk.

Naplórészlet

Idézzük fel azt a pillanatot, amikor Anya azt mondta Lacinak, hogy ne mondják el Petinek, mi áll a telefonüzenetben! Beszélgessünk róla, miért nem akarja Anya, hogy Peti is megtudja azt, valamint, hogy milyen témák gyerekekkel való megbeszélését szokták még elkerülni ebben a családban! Kisebb csoportokban írjunk naplórészletet, amiben egy ilyen elhallgatott témáról elmélkedik Peti!

Kérjük, hogy e munka eredményét (ill. a naplórészletek másolatát) szíveskedjen elküldeni a Kerekasztal társulatának!

Meseírás

Peti szerepében írjunk meserészletet, melyben az életének egy-egy feszült eseményét, konfliktusát írja át – az előadáshoz hasonlóan – mesévé! (Ez nem könnyű feladat, fejlett analógiás gondolkodást kíván, de ha addig kísérjük a gyerekeket a kitalálásban, míg már csak a fogalmazás marad hátra, megoldható ebben az életkorban.)

Kiscsoportos improvizáció

Találjuk ki, mi történhetett a Peti életéből felidézett napon az iskolában! Ha nem is történt semmi különös, Anya mégis azt hiszi, hogy Peti viselkedésének háttérében az iskolai események állnak. Mit gondol Anya, mi rossz történhetett az iskolában, aminek nincs nyoma az ellenőrzőben? Itt nézőpontváltás is elképzelhető: tehát nem mint Peti gondolkodunk ezen, hanem elsősorban úgy, ahogyan egy anya látja a gyermekét ilyen helyzetekben. Készítsünk kiscsoportos improvizációkat egy-egy eseményről! A jeleneket mutassuk be egymásnak!

Rituálé, saját titokdoboz készítése

Készítsük el saját titokdobozunkat! Erre a célra megfelelő egy cipős- vagy más, a Petiéhez hasonló doboz. Rakjuk bele azokat a dolgokat, amelyek a mi számunkra fontosak! Ezek lehetnek tárgyi és szellemi kincseink is. Azokat az eseményeket is lejegyezhetjük és iderejthetjük, amelyek az osztály életében fontosak. Még izgalmasabb, ha a közös titkainkat is tudjuk itt őrizni. Egyezzünk meg a doboz használatának szabályaiban: mikor vesszük elő, legyen ott mindenki stb.! Érdemes időről időre elővenni a dobozt akkor is, ha épp nincs mit beletennünk, de szeretnénk visszanézni az eddigi tartalmát!

Rajzolás

A gyerekek rajzolják vagy fessék le azt a pillanatot, melyre a legerősebben emlékeznek, ha visszagondolnak a történetre!

Párhuzamos dolgozatok

„Ha keresed, megtalálod”

– **személyiségkeresés a Fivérekben** –

„A tanár néni azt mondta, hogy ez egy olyan színház lesz, hogy bele lehet szólni” – így fogalmaz egy fiú, miközben osztálytársaival arra vár, hogy elkezdődjen a Kerekasztal társulatának előadása, a Fivérek.

A gyerekek leülnek a játéktér köré helyezett székekre, a darab kezdete előtt a színész-drámatanárok megkérik

őket, hogy figyeljék meg a díszletet. Ki lakhat a szobában? Fiú vagy lány? Hány éves lehet? A gyerekek minden részletet megfigyelnek – az ágyneműtől kezdve a sarokban lévő cipő színéig –, végül mindenki egyet ért abban, hogy egy korukbeli fiúé lehet a szoba.

Elsötétül a terem, a fények jelzik, hogy elkezdődik a történet. A főszereplő, a 11 éves Péter néma jelenetét látjuk, amint a szobájában tesz-vesz, a kincses dobozá-